

Cirkulärnr: 1989:10
Diariernr: 1989:0050
Handläggare: Detlow Liljeborg
Avdsek: J Civilrätt
Datum: 1989-01-11
Mottagare: Kommunstyrelsen
Va-verket
Rubrik: HD-domar angående preskription av fordran på va-avgift
och återbetalning av tomtyteavgift
Bilagor: 1 Högsta domstolens dom nr DT 34
2 Högsta domstolens dom nr DT 37

HD-domar angående preskription av fordran på va-avgift och
återbetalning av tomtyteavgift

1 Preskription av fordran på va-avgift

Genom lagstiftning 1981 tillkom nu gällande preskriptionslag, som ersatte en förordning i ämnet från 1862. En viktig nyhet, som knöt an till utvecklingen på konsumenträttens område, var att preskriptionstiden, liksom tidigare i allmänhet tio år, begränsades till tre år i fråga om fordringar mot konsumenter. Närmare bestämt gäller detta enligt 2 § andra stycket preskriptionslagen om fordringen avser en vara, tjänst eller annan nytthet som en näringsidkare i sin yrkesmässiga verksamhet har tillhandahållit konsumenten för huvudsakligen enskilt bruk.

Det har varit tveksamt om den kortare preskriptionstiden är tillämplig i fråga om en kommuns fordran på va-avgift. Frågan har avgjorts genom Högsta domstolens dom den 19 oktober 1988,

/1 DT 34, mål nr T 603/87. Domen bifogas, bilaga 1.

HD finner - liksom vattenöverdomstolen men i motsats till statens va-nämnd - att en kommuns va-avgiftsfordran mot konsument är underkastad treårspreskription. Detta gäller både fordran på engångsavgift (anläggnings-anslutningsavgift) och fordran på periodisk avgift (brukningsavgift).

Med konsument förstås i detta sammanhang privatperson som är abonnent "huvudsakligen för enskilt bruk". Typexempel är villaägare. Avser abonnemanget rörelse som personen driver under enskild firma är fordringen inte en konsumentfordran.

En juridisk person är aldrig konsument. För fordran mot exempelvis ett aktiebolag gäller alltså alltid den vanliga tioårspreskriptionen. Denna gäller givetvis också för en konsuments fordran mot en kommun, avseende t ex återbetalning av felaktigt uttagen avgift.

Fråga har - något förbryllande - uppkommit huruvida HD-domen har retroaktiv verkan. Man undrar om den gäller i fråga om räkningar som sänts ut före domens dag.

Tiden för räkning utsändande i förhållande till dagen för HD-domen är ovidkommande. Domen utgör ingen lagändring utan ett klarläggande i visst hänseende av gällande preskriptionslags innebörd. Därav följer att den kortare

preskriptionstiden gäller alla va-avgiftsfordringar mot konsumenter, oberoende av tiden för fordringens tillkomst eller räknings avsändande i förhållande till domens dag.

2 Återbetalning av tomtteavgift

Genom en dom av Högsta domstolen i maj 1985, refererad i NJA I 1985 s 424, fastslogs som princip att en kommun inte har rätt att ta ut tomtteavgift för en fastighet bildad genom avstyckning från en tidigare ansluten fastighet. Domen aktualiserade åtskilliga frågor, bland dem frågan huruvida det, när den fastighet som den felaktigt uttagna avgiften avser överlåts, är överlåtare, som erlagt avgiften, eller förvärvaren, den aktuella ägaren, som är berättigad till det belopp som skall återbetalas.

Detta spörsmål jämte andra behandlades i vårt cirkulär 1986-02-11, nr 1986:26. Vi rekommenderade där att, om återbetalningskrav riktades mot kommunen av både förre och nye ägaren och dessa inte kunde enas om någon fördelning dem emellan, kommunen för att undgå risken att betala till fel person skulle fullgöra sin betalningsskyldighet genom att sätta ned pengarna hos länsstyrelsen med stöd av lagen om nedsättning av pengar hos myndighet.

Många kommuner har följt denna rekommendation med konsekvens att tidigare och ny ägare, som inte kunnat enas, måst tvista vid domstol om rätten till nedsatta medel. En sådan tvist har slutligt avgjorts av Högsta domstolen genom dom den 30 november 1988, DT 37, mål nr T 349/87. Domen, inbegripet under instansernas domar, bifogas, bilaga 2.

/2

Högsta domstolen fann liksom hovrätten och tingsrätten att säljaren, för vilken uppkommit en fordran mot kommunen då han betalade den för höga avgiften, var den till återbetalning berättigade.

Domen gäller självfallet direkt endast det civilrättsliga förhållandet mellan säljare och köpare, men den får ändå anses indirekt ha avgörande betydelse för det va-rättsliga förhållandet mellan en kommun och en säljare respektive köpare.

Ett köpekontrakt - vilket skapar varken någon rätt eller någon skyldighet för kommunen gentemot någon av parterna - måste vara alldeles extraordinärt utformat för att kunna ge någon vägledning i en fråga som den om vilken av parterna som är berättigad till återbetalning. Det var därför naturligt att i det nu avgjorda målet kom att införas också va-rättsliga synpunkter. Ingen av instanserna ansåg att 11 § va-lagen eller grunderna för denna bestämmelse kunde medföra bättre rätt för köparen till den för säljaren genom avgiftsbetalningen uppkomna fordringen.

I hovrätten utvecklade referenten i ett särskilt yttrande (bilaga D till hovrättsdomen) synen att enligt 1970 års va-lag, i motsats till vad som gällde enligt 1955 års lag, avgiftsskyldigheten inte är bunden vid fastigheten.

Vi bedömer på grund av det anförda att en kommun numera utan risk kan återbetala vad som tagits ut för mycket direkt till den tidigare ägare som erlagt avgiften.

En kommun som inte utnyttjat nedsättningsmöjligheten utan återbetalat direkt men till den nye ägaren, måste betala en gång till och denna gång till den förre ägaren.

SVENSKA KOMMUNFÖRBUNDET
Juridiska avdelningen

Curt Riberdahl

Detlow Liljeborg